

Het Ritske Jeltes en Jelte Ritskes-volk, kuipers te Rien en Welsrijp (ca. 1575-1675); van Jelte tot Julius (1918/1946)

Jelle Miedema

Deze bijdrage gaat over een kuipersfamilie uit Rien en Welsrijp. Terug in de tijd worden twee generaties aan deze familie toegevoegd.¹ In bijlage wordt een lijn doorgetrokken naar het heden.

Generatie I:

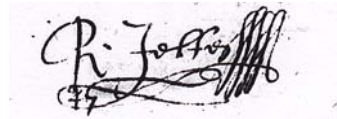
Ritske Jeltes, geb. tussen 1575 en 1580, kuiper te Rien, aldaar overl. vóór 21.9.1626, tr. 1e **Anske of Antie Wybes** (HEN inv. 26, fol. 323), tr. 2e voor 1618 **Sim(p)ck Gerckes**, tr. 3^e vóór/in 1623 **Meijnsck Doeckes**, i.l. 1626.

1612: Ritske Jeltes mr. kuiper te 'Reen' (Rien) heeft voor het 'doodsvat *ende* andere t' saem' 9 gg. en 27 st. tegoed uit het sterfhuis van Johannes Freercx, in leven herbergier te Rien (inv. 24, fol. g.n. / fiche 3 [laatste rij]).

1618: Ritske Jeltes en Simck Gerckes, e.l. 'op de gebuurte Rien in den dorpe Lutkewierum' bekennen voor geleend geld 50 gg. schuldig te zijn aan 'Wabbe Bottiesz [tot Oosterlittens] als voormomber *ende* ten profijte *vande* weeskinderen van w: Dirck Botties' (HEN inv. 57, fol. 249).

1623a: Ritske Jeltes leent 85 carg. van zijn 3^e vrouw Meynsck Doeckes (HEN inv. 26, fol. 330 e.v.).

1623b: Ritske Jeltes te Rien is voor gehaald hout 110 carg. schuldig aan (...) Dircks 'schuijmaecker aldaer' (inv. 58, fol. 112v).

De handtekening van Ritske Jeltes I (HEN inv. 26, fol. 330v)

In 1626 worden Jelte Ritsckezn (23 j.) en Jits Ritsckedr (20 j.) vermeld als oudste minderjarige weeskinderen van w. Ritske Jeltes en diens eerste vrouw w. Ancke Wybes (inv. 45, fol. 202/dd. 7.9.1626). 1626: Op 21.9.1626 wordt de boedel van Ritske Jeltes' sterfhuis beschreven, met daarin zijn testament van 14.11.1625. Het huis met de kuiperij en de daarbij behorende gereedschappen worden toegewezen aan oudste zoon Jelte. Weduwe Meijns Doeckes kan, mits zij huur betaalt, in een achterkamer blijven wonen en halfbroer Gercke kan tegen vergoeding van kostgeld blijven inwonen. Verder is sprake van een kwestie tussen de erfgenamen van Antie Wijbes en de erfgenamen van Sibbele Ids, 'hangende' voor het Hof van Friesland (HEN inv. 26, fol. 323-332). Het huis omvat:

1626: De 'huijsinge *ende* stede cum annexis met het hoff *ende* plantagie daer toe behorende staende tot Rien, waer inne d'weduwe *ende* enige *vande* kijnderen althans wonen zijnde met veertien strs jaerlijxe grontpacht belast' (HEN inv. 26, fol. 323).

Op 6.10.1626 verschijnen in het sterfhuis van Ritske Jeltes te Rien: 'Geert Ritsckedr zelf 25 jaeren oldt wesende', Krijn Keympesz (Hattinga) als curator ad actum divisionis over Jelte en Jits Ritskes, Hans Fransz Bockema (van Grotewierum) als tutor over Gercke Ritsckes, en Hette Gerckes Reen als 'voormomber' ad actum divisionis over Doecke Ritskes (HEN inv. 26, fol. 330).

Uit het 1e huwelijk:

1. Geert (dochter), geb. ca. 1600; in 1626: 'oldt Alderheijligen toecomend 26 jaeren',
2. **Jelte**, geb. ca. 1603, is in 1626 'oldt St. Petri toecomend 23 jaeren', (volgt),
3. Jits (dochter), geb. ca. 1607, is in 1626 'oldt den ii [2^e] Agusti verleden 19 jaeren'.

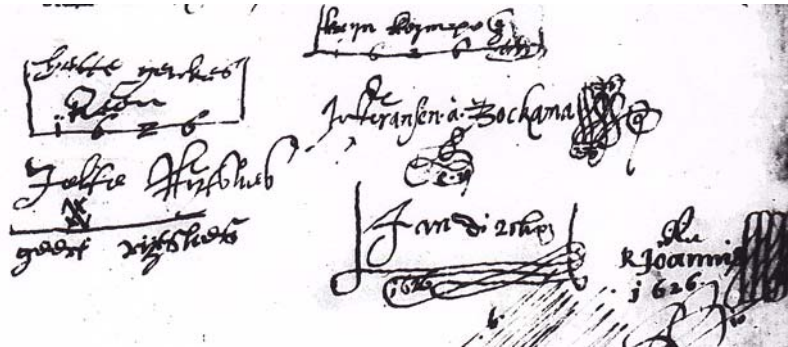
Uit het 2^e huwelijk:

4. Gercke, geb. ca. 1615, is in 1626 'een week voor St. Petri toecomende 11 jaeren'.

¹ Met dank aan Wim Wanders voor aanvullende gegevens. Tenzij anders vermeld zijn de gegevens in deze bijdrage ontleend aan het Nedergerecht van Hennaarderadeel en aan de DTb-boeken.

Uit het 3^e huwelijk:

5. Doecke, geb. ca. 1622, is in 1626: 'oldt Lichtmis toekomen 4 jaeren',
6. Syerd, geb. ca. 1624, is in 1626 'oldt 't Lichtmis toecomend 2 jaeren den 15 7^{br} laestleden is mitsdien nae zijn vaders dood, overleden'.

Handtekeningen onder de akte van 1626 (HEN inv. 26, fol. 229v)

Toelichting, van boven naar beneden en van links naar rechts: Hette Gerkes Reen, Jelte Ritskes, Geert[ie] Rijtskes (met handmerk), Krijn Keijmpes (Hattinga), Hans Fransz à Bockama, Jan Dircks (mederechter) en R[egnerus] Joannis (secretaris)

Generatie II:

Jelte Ritskes, geb. ca. 1603, kuiper te Rien, met vrouw vermeld als lidmaat van de gemeente Lutkewierum-Rien 1648-1654, overl. 16.1.1666, tr. 1e **Lijsbeth Bauckes**, overl. vóór 14.4.1635, tr. 2e **Jaai Martens**, lidmaat gem. Lutkewierum-Rien 1654 en 1659.

1628: Qurijn Keijmpes Hattinga van Lutkewierum regelt voor Jelte en Jits Ritskes de verkoop van een 'huijsinge en stede cum annexis' van w. Ritscke Jelttes te Rien. Het huis is belast met 14 st. grondpacht; de toebehoren zijn een 'hovinge ende plantagie' en het recht 'het cuiper ambacht t' mogen doen ende exerceren'. Na proclamatie blijft Jelte Ritskes coper voor 449 gg. (HEN inv. 46, fol. 187v). Hij wordt in diverse akten vermeld, o.a. voor het maken van 'doodvatten' (HEN inv. 14, fol. 17, 198, 216, 218/19, 228, 238, 239, 240; inv. 29, fol. 60, 113, 200; inv. 47, fol. 28 verso, fol. 32v).

1639: Er vindt inventarisatie plaats van het sterfhuis van Lijsbeth Bauckes, de overleden huisvrouw van Jelte Ritskes, kuiper tot Rien. Jelte Ritskes blijkt dan te zijn hertrouwd met Jaai Jelttes (inv. 27, fol. 273v). Tot de boedel behoren boeken w.o. een bijbel, een schip met 'seijl en kloet', een polsstok, een 'vischemmer', een 'bargetrogge' en ook twee koeien, vier eenden en een woerd. De kinderen uit het huwelijk met Jelte en Lijsbeth zijn: Antie, oud 6 j en Jisch (Jelte dr.) in het 4^e jaar. Ze hebben als curator Jochum Bauckes te Leeuwarden, hun moeders broer. Hij is met ds. Walsweer van Lutkewierum aanwezig bij de inventarisatie. De hele massa, waaronder de boedel getaxeerd op 260 gg., het hout 29 gg. en twee koeien 85 gg., is waard 740 gg. (840 gg. minus 100 gg. voor Gercke Ritskes 'van verschoten penn.'; inv. 27, fol. 269 dd. 14.4.1635).

1639: De 'huijsinge, hovinge, plantagie ende staketingen [cum ann]nexis staende tot Rhien', hebbende Aucke Sijbes ten noorden en Tied Jans weduwe ten zuidwesten', bewoond door Jelte Ritskes 'welcke huijsinge Jelte vs. praetendeert gecocht te hebben ende hem te competeren, des de coopschat voldaan en betaelt en enigge verbeteringen daeraen gedaen is' (inv. 27, fol. 269).

1647: Jelte Ritskes' cuijper tot Rien compt van Wypck Pyckes [Wypck Claesdr, wed. Pijcke Tijercx] doodvat maken' 8 gg en 8 penningen (inv. 29, fol. 113).

Kinderen, uit het 1^e huwelijk:

1. Jelte Jelttes, geb. ca. 1628, tr. Lutkewierum 9.1.1648 Saep Goslijcks, v. Lutkewierum, wed. van Hendrik Ekes (cur. Jurrien Ekes); 26.4.1647 afrekening door Jelte Jelttes (RA RAU A10 28v-29).
2. Antje, geb. ca. 1630, overl. ca. 1680, tr. Lutkewierum 27.2.1653 Johannes Pouwels, mr. timmerman te Rien (hij bij huw. van Baard, tr. 2^e 1682 Eelck Sijbrens van Bons, van Ysbrechtum),

3. **Ritscke**, geb. ca. 1635 (volgt),

Uit het 2^e huwelijk:

4. Lijsbet, geb. ca. 1640, tr. Aerndt Pauwels, van Rien,

5. Gerke, ged. gemeente Lutkewierum-Rien 12.10.1645 (en nog een Marten?).²

Generatie III:

Ritscke Jeltjes, bij huw. van Rien, van 1662 tot 1676 mr. kuiper te Welsrijp (bij de Tille), daarna te Sneek, overl. Sneek (voor) 29.3.1718, tr. Lutkewierum 17.7.1661 **Reinsch Jelles**, db. Welsrijp 28.5.1669, overl. Sneek (voor) 20.7.1706 (Beluidboek Sneek).

1667: Ritske Jeltjes heeft 3 carg. en 18 st. tegoed van Hidde Jans te Kubaard (inv. 47, fol. 52v).

1670, 1671: Ritscke Jeltjes 'cuyper tot Welsrijp' heeft 22 carg. tegoed van Bregt Fransen, vrouw van Jacobus Schotanus te Edens (HEN inv. 47, fol. 87), en hij is 5 carg. schuldig aan Jelle Fopma (inv. 47, fol. 102v).

1676: Ritscke Jeltjes en Reinsch Jelles e.l. te Welsrijp verkopen bij de Tille een 'huijsinge, hoovinge ende tuininge sampt boomen ende plantagie cum annexis ende gerechtigheit van de visscherije in de Tille staende ende gelegen binnen den dorpe Welsrijp beswaert met veertien stuivers jaerlijxe grontpacht aan de pastorije' (HEN inv. 47, fol. 275; zie ook *Klaaikluten* 2006/2:14).³

1680: Ritske Jeltjes, mr. kuiper te Sneek, wordt in 1680 als oom curator over Jelte Johannes van Rien; curator over Jelte Johannes' oudere broer Poulus wordt dan diens oom Eecke Paules te Leeuwarden (inv. 19, fol. g.n./dd. 19.7.1680).

1690: Ritske Jeltjes wordt vermeld als gootvader van Sake en Tiettie Cornelis, de kinderen van dochter Mettie bij w. Cornelis Ages (WYM inv. 38, fol. 18v).

1696 (1676): Rinske Jelles doet afstand van haar vrouwelijke privilege en belooft vermeld bedrag in drie gelijke termijnen te betalen in mei 1676, 1677 en 1678. Ze had dus eigen bezit maar deed daarvan afstand, mogelijk omdat (haar broers?) Marten en Sierk Jelles cum sois de 1^e termijn betaalden (Sneek inv. 240, fol. 224).

1714, 16 maart: Ritske Jeltjes, 'mr. cuiper onder het resort Sneek' is 22 carg. schuldig aan Lutske Goeijsens, wed. van Auke Jans, Sneek. Lutske krijgt een oud bed 'met de puel, met nog een oud kussen en een paar muijen' en 'in cas van wanbetalinge' stelt Ritske Jeltjes tot onderpand 'alle mijne roerende en onroerende goederen' (Sneek inv. 241, fol. 294).

Kinderen:

1. **Jelte** (volgt; zie Bijlage I)

2. Mettie, tr. 1^e Cornelis Ages, van Wolsum, tr. 2^e Jarich Clases. In 1698 en 1711 is Jarich Clasen te Wolsum 50 carg. schuldig aan zijn schoonzuster Geertie Jeltjes, 'de dochter van Ritske Jeltjes, kuiper te Sneek' (WYM inv. 95, dd. 8.12.1711, actum 15.5.1698).

3. Geertje, ged. Welsrijp 23.9.1667, (jong overl.).

4. Geertje, ged. Welsrijp 12.12.1669, in leven 14.5.1698, mogelijk overl. Sneek (voor) 28.11.1704.

5. Jelle, ged. Welsrijp 2.2.1673, vermoedelijk overl. Sneek (voor) 2.10.1686.⁴

De handtekening van Ritske Jeltjes II (WYM inv. 38, fol. 18v)

² Vergelijk: Marten Jeltjes, in 1669 kuiper te Rien en 1685 te Lutkewierum, tr. 1^e Luitske Piers, overl. 1668, tr. 2^e Rien 15.8.1669 Trijntje Lolckes, zij bel. 3.12.1669; Marten Jeltjes laat te Lutkewierum zeven kinderen dopen: 1. Sytske, 8.12.1667, tr. Wopke Andries, 2/3 een tweeling Lolcke en Jelte, 25.2.1672 (getuige Antie Johannes), jong overl., 4. Mincke, 31.8.1673, 5. Jelte, 5.3.1676, 6. Lolcke, 8.2.1680, 7. Lolcke, 12.1681.

³ Ritscke Jeltjes en Reinsch Jelles verkopen het huis en de kuiperij voor 340 aan Sipke Tobias, mr. kuiper te Jorwerd. De laatste koopt de kuiperij dan voor zijn zoon Folkert Sipckes. Die vinden we in 1676 als kuiper te Welsrijp (inv. 15, fol. 69v), maar zijn vader verkoopt het bedrijf drie jaar later. Ik sluit niet uit dat we hier te maken hebben met de Folckert Sippes is die zich in 1677 als mr. kuiper vestigde te Wommels na zijn huwelijk met Aeltie Gerbens, weduwe mr. kuiper Sinne Ippes.

⁴ Vergelijk: Een Marten Jeltjes, 1713 kuiper te IJlst, tr. Trijntje Tjepckes, e.l. te IJlst 1709, hij dbl. 18.2.1712; tr. 2e te IJlst Tjietske Baukes, van Sneek 11.2.1725.

Generatie VI:

Jelte Ritskes, ged. Welsrijp 7.9.1662, bij huw. van Sneek, 30.12.1689 ingeschreven als burger van IJlst⁵, aldaar mr. kuiper, overl. tussen 1704 en 1708, tr. ('met consent van zijn vader Ritscke Jeltés') voor het gerecht van IJlst 3.6.1688 **Antje Wybes** (Reinema), geb. IJlst 24.8.1662, dochter van Wybe Reinsens Reinema x Tzietske/Tytthie Johannes (Miedema 1991:2; 2006:70).

In 1697 lenen mr. kuiper Jelte Ritskes en Antie Wybes, e.l. te IJlst 325 carg. van I[dske?] O[ckes?], wed. Haije Sickes (zij mede voor haar kleinkinderen; de kinderen van Antie Haijes en w. Rintie Sijbrens, i.l. houtmolenaar onder Sneek) met als onderpand een huis dat Jelte en Antie kopen op Popmaburen te IJlst (IJlst inv. 30, fol. 41). Van dat huis is Antie Wybes dan al voor 1/5 eigenaar en zij koopt de overige 4/5 parten voor 380 carg. van Marten Wybes, Tryntie Wybes, vrouw van Doitse Oepkes, Idsert Wybes allen te IJlst en Jetse Wybes te Sneek (IJlst inv. 15, fol. 219).

1690, 26 nov.: 'Jelte Ritskes kuiper tot IJlst comt van buttermaten, een nieuwe emmer, ende een olde te vermaken, te samen de somma van vijff carg.' of gg. 3-21-0; idem 'achtien carg. 8 st. wegens 't doodvat, en eenige geleeverde buttermaten' gg. 13-4-0 (WYM inv. 38, fol. 15 ev), (inv. sterfhuys van Cornelis Ages te Wolsum; zijn weduwe is Mettie Ritskes, een zuster van Jelte).

1704: Marten Wybes, adsistent te IJlst, Antie Wybes, huisvrouw van Jelte Ritskes, mr. kuiper aldaar, Jetse Wybes, schipper tot Sneek, en Trijntie Wybes, huisvrouw van Doitse Oepkes te IJlst verkopen elk voor een vierde part en samen voor het geheel als erfgenamen van Idsert Wybes hun [broer] een huis en hof te IJlst voor 102 gg. (IJlst 1704, inv. 15, fol. 225).

Het ging Jelte en Antje niet voor de wind. In maart 1708 wordt ten behoeve van de crediteuren van Jelte Ritskes 'in leven burger hier ter steede' voor 285 gg. Verkocht het huis, hof en verdere annexen op Popmabuurt 'door Jelte Ritskes cum uxore met de dood nagelaten'. Bij deze verkoop zijn twee armvoogden van IJlst betrokken, wat waarschijnlijk maakt dat weduwe Antie Wijbes en kinderen door de diakonie werden onderhouden (IJlst 1708, inv. 16, fol. 11).

Uit het huwelijk, ged. of geb. te IJlst:

1. Tytske, ged. 24.2.1689,
2. Jeldouw, ged. in 1690,
3. Mettie, ged. in 1694, sept. 1732 lidm. NH Nijland, dan afkomstig van Ysbrechtum,
4. Trijntje, ged. in 1696,
5. Lolck, geb. IJlst 4.9.1698 én (tweelingzus)
6. Reinsch, geb. IJlst 4.9.1698 (zie bijlage),
7. Rinske, geb. in 1701.

Bijlage: Van Jelte tot Julius

Jelte Ritskes en Antje Wybes kregen uitsluitend dochters. Daarmee eindigt bovenstaande Jelte Ritskes –Ritske Jeltésreeks. Wel werden de namen Jelte en Ritske in vrouwelijke lijn doorgegeven en daarvan volgt hier één voorbeeld (voor meer details zie Miedema 1991, 2006):

Generatie VII:

Reinsch Jeltés, geb. IJlst 4.9.1698, bij huw. van Nijland, tr. Nijland 1726 Jelle Pieters, bij huwelijk vrijgezel te Hartwerd. Het echtpaar kreeg drie kinderen, Antje, Pieter (volgt) en **Jelte**, waarvan alleen de lotgevallen van Pieter Jelles (voorzvader van de auteur) bekend zijn.

Generatie VIII:

Pieter Jelles werd boer op de Hartwerder Mieden en kreeg uit vier huwelijken elf kinderen, waaronder uit zijn derde huwelijk **Jelte** geb. 1776 (volgt), Bauke geb. 1778 en **Ritske** geb. 1779. De lotgevallen van deze Ritske zijn onbekend en over Bauke is alleen bekend dat hij in 1797 werd opgeroepen voor de militaire dienst en uitweek naar Wommels, waar zijn oudste halfbroer Jelle Pieters boer was op Fyns (vanuit de Hartwerder Mieden aan de overzijde van de Slachtedyk). Bauke en Ritske waren in 1797 respectievelijk 19 en 18 jaar oud. Mogelijk hebben beiden gediend onder Napoleon en dat niet overleefd.

⁵ Jelte Ritskes staat in IJlst niet als kerkelijk lidmaat ingeschreven, maar wel worden zijn kinderen daar in de doopklapper van de plaatselijke kerk (NH) vermeld.

Generatie IX:

Jelte Pieters voornoemd, geb. 1776, overl. 1826, boer te Kornwerd, trouwde in 1800 met Tjeetske Jacobs Bonnema. In 1813 woonden zij in Bozum, waar hij als 'âld-miedster' de naam Miedema aannam. Het echtpaar kreeg één kind, Pieter, geboren Bozum 17.1.1807.

Generatie X:

Pieter Jeltens Miedema, geb. te Bozum in 1807, werd 'vleeshouwer' of slager te Harlingen. Hij trouwde in 1835 met Grietje Meinderts Bangma en het echtpaar kreeg vier zonen, Jelte (geb./overl. in 1839), **Jelte** (geb. 1845), Lieuwe (geb./overl. 1848) en Lieuwe (geb. 1850; volgt), allen geboren te Harlingen. Jelte Pieters, geb. Harlingen 23.10.1845, daar bakker en overl. 20.1.1926, tr. Harlingen 16.5.1872 Grietje Willems. Het echtpaar kreeg één kind, een dochter.

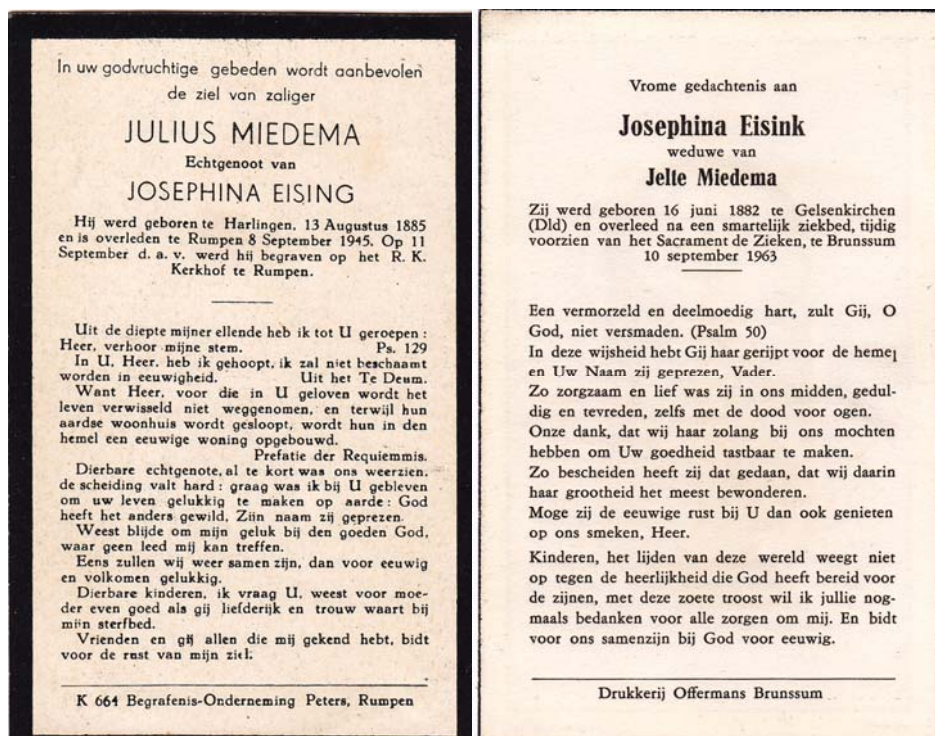
Generatie XI:

Lieuwe Pieters Miedema, geb. Harlingen 6.5.1850, stadstimmerman, daar overl. 8.6.1933, tr. Harl. 24.5.1877 Janna de Groot. Ze kregen tien kinderen, waaronder een **Jelte**, geb. in 1885.

Generatie XII:

Jelte Lieuwes Miedema, geb. Harlingen 13.8.1885, mijnwerker en later groenteboer, tr. Wattenscheid (Duitsland) 20.2.1901 Josephina Eisink, geb. Gelsenkirchen 16.6.1882. Zij kregen vier dochters en een zoon, geboren Harlingen 30.11.1918, die de naam **Julius** kreeg.

Deze Julius Jeltens zou genoemd kunnen zijn naar zijn moeders vader J.J. Eisink, maar de naam Julius lijkt hier naar rooms-katholiek gebruik te zijn bedoeld als latijnse vorm voor Jelte; voor het laatste pleiten de navolgende bidprentjes. Julius Jeltens alias Juliuszn kreeg één zoon, geb. Brunssum 13.2.1946, die (ook) Julius werd genoemd. Die overleed echter kinderloos en daarmee verdween, na de naam Jelte, ook de naam Julius uit deze familie.

Twee bidprentjes waarop dezelfde persoon in 1945 'Julius' en in 1963 'Jelte' wordt genoemd

Verwijzingen:

Miedema, Jelle, 1991 *Buma Miedema Genealogie 1670-1990; Stamreeks en Stamboom van Pieter Jelles (Nijland 1729 – Hartwerder Mieden 1796)*. Oosterend: Van der Eems; 2006a, 'Aanvullingen en Verbeteringen' Kwartierstaat Miedema-Risselada, Tresoar GEN 1236; 2006b, 'Fiskrjochten yn Hinnaarderadiel (ca. 1550-1850); de doarpsgebieten fan Hidaard, Hinnaard, Iens, Lytsewierrum-Rien, Wjelsryp en Wommels', *Klaaikluten* 2006/2:7-16 (nu ook op www.historysklittenseradiel.nl).